

PÉNZÜGYEINK ÉS A MEZŐGAZDASÁG.

Írta: *dr. Mutschenbacher Emil.*

az OMGE ügyvezető igazgatója.

Mindaz a kár, csapás és pusztulás, ami Magyarországot a világháború, a forradalmak, az ellenséges megszállások s a trianoni kegyetlen országcsonkítás folytán érte, fölér egy rettenetes, sokáig és nehezen kiheverhető földindulás következményeivel.

Ha valamely embereklakta bármily kicsiny közösséget földrengés sújt és dönt romokba, az újjáépítésnek kétféle módja képzelhető el. Az egyik az, hogy a község elöljárósága a rombadőlt házakból minden használható anyagot egybehordat s ezekből felépíti a községi köz-

épületeket, a községházát, az iskolát, az Isten házát, a gazdakört, úgy okoskodván, hogy e középületek körül majd csak félépülnek idővel a magánházak is, amelyek könnyebben tudnak maguknak építőanyagot szerezni.

Második lehetőség pedig az, hogy a községi elöljáróság arra bízta a rombadőlt falu lakosait, hogy a romok, az ott heverő épületanyag felhasználásával állítsák helyre a maguk összedőlt kunyhóit, teremtsenek maguknak új otthont, új munkahelyet s engedjenek át építőanyagukból néhány téglát, egy-egy gerendát az emelendő középületek céljára is. Mert hiszen be kell látniok, hogy az újjáépülő községnek megint szüksége lesz új Isten házára, ahol az Urat imádhassa, új községházára, ahonnan a község ügyes-bajos dolgait igazgatják, iskolára, ahol az új nemzedék okulást meríthet és gazdakörre, népházra, ahol a régi nemzedék fejlesztheti gazdasági tudását.

Szakasztott így van ez egész országok gazdasági és pénzügyi politikájával is, ha egy országromboló földindulás után az újjáépítést akarják biztosítani. Itt is kétféle módszer lehetséges: az egyik, amely elsősorban, sőt kizárólag az állami pénzügyek rendezését tartja szem előtt s ennek a célnak elérésére onnan és úgy veszi az eszközöket, hogy nincs figyelemmel az egyes magángazdaságok szükségleteire és megélhetési lehetőségére. A másik módszer előbb a magángazdaságoknak, az egyes gazdasági alanyoknak a megerősödését, megújódását kívánja biztosítani, hogy azután ezekre támaszkodva, az államháztartás rendje, a közösség gazdasági megújódása is biztosítható legyen. Sokat lehetne rajta vitatkozni, vájjon a kettő közül melyik a helyesebb politika: az, előbbi-e, amely nálunk eddig érvényesült, vagy az utóbbi, amelyre legújabban tértünk rá s amely most, az úgynevezett szanalási terv útján, kerül megvalósításra. Úgy hisszük, a második módszer fog mégis csak helyesebbnek és célravezetőbbnek bizonyulni. Ezért a magyar mezőgazdaság ennek az újjáépítő-tervezetnek a célkitűzéseit, vagyis pénzünk értékének állandósítását s az államháztartás egyensúlyának helyreállítását helyséllyel fogadta s kész a legmesszebbmenően támogatni.

Ez természetes is. Hiszen a pénzérték állandósága egyaránt érdeke valamennyi termelőgazdatnak, de fokozottabb érdeke a mezőgazdaságnak, amely termelőmunkáját hosszabb idő alatt fejezi be, tehát annak eredményét, gyümölcsét is csak hosszabb, három-, hat-, künchónapos, sőt még további időtartam után látja, miáltal a pénz értékének fokozatos leromlása annál súlyosabban érinti. A mezőgazdasági termelés biztonsága, az annyira szükséges beruházások lehetősége szinte megköveteli a stabil valutát s a gazdatársadalom csak szívesen lát minden törekvést, mely komolyan erre a célra irányul és eredménnyel bíztat.

A pénzügyi megújódási tervezet megvalósítása s a külföldi kölcsön előfeltételeinek biztosítása érdekében a kormány négy javaslatot terjesztett a nemzetgyűlés elé, amely ezeket közvetlen a húsvéti ünnepek előtt el is fogadta. Az első és legterjedelmesebb az immár törvénytarunkba iktatott törvények közül az államháztartás egyensúlyának

helyreállításáról szól, a második a belső kényszerkölcsonre vonatkozik, a harmadik az új jegybank felállítását mondja ki, a negyedik pedig a háború előtti külföldi magántartozások rendezéséről szóló államközi megállapodásokat foglalja magában.

Mindezeknek a törvényeknek elfogadása és végrehajtása előfeltétele annak, hogy Magyarország talpraállításához a külföld segítségét aranykölcson alakjában megkapja. Az egész pénzügyi megújodási tervzet azon az alapgondolaton épül fel, hogy külső segítség nélkül nem remélhetjük gazdasági és pénzügyi viszonyaink rendezését. Még pedig elsősorban azért nem, mert a függőben levő jóvátételi követelések oly súlyos bizonytalanságot s minden rendezési tervvel szemben olyan akadályt jelentenek, amelyet csakis a külföldi kölcsön bekapcsolásával s ennek törlesztése tartamára a jóvátételi követelések szabatos meghatározásával lehetett elhárítani. Ismételt kísérletezések, így a mezőgazdaságot, legsúlyosabban, a nagybirtokot pedig minden eddigi példát meghaladó mértékben terhelő vagyonsváltással való próbálkozás megmutatta, hogy a magunk ereje nem elégséges ahhoz, hogy ebből a végtelenül nehéz helyzetből valahogyan ki vergődhessünk. Ezért, semhogy utolsó erőtartalékainkat is feláldozzuk további meddő kísérletezésekre, helyesebb, ha biztosítjuk magunknak a külföld segítségét s a külföldi tőke érdekeltté tételével a külföld jóindulatú érdeklődését is.

Amidőn a mezőgazdasági érdekelttség a pénzügyi megújodási tervzetet elvileg helyesli s annak célkitűzéseit magáévá teszi, tisztában van vele, hogy e tervzet végrehajtása gazdasági életünk minden ágazatára, de elsősorban a mezőgazdaságra súlyos áldozatokat ró. Épen ezért azt kívánjuk és azt várjuk, hogy ezek az áldozatok lehetőleg arányosan oszoljanak meg. — a valóságos teherbírás figyelembevételével — az egyes adókötelezettek között, s hogy a mezőgazdaság, melynek vagyonsvállaga el nem rejthető, amelynek hozadéka nyilvánvaló és legkönnyebben utolérhető, *hogy* a mezőgazdaság, amely amúgyis keservesen küzdködik az egyre emelkedő termelési költségekkel és folyton rosszabbodó értékesítési lehetőségekkel: ne bénítassék meg a fenyegető termelési és értékesítési válságon kívül még a közterhek arányon felüli részének reá való háritásával is. Azt szokás mondani s ezt halljuk úton-útfélen, hogy a mezőgazdaság óriási nyereségekre tett szert, hogy az adózás terén nagy könnybbségeket élvez s hogy minden terhet bátran reá lehet háritani, mert megbírja.

Ezzel szemben az igazság az, hogy a kötött gazdálkodás korlátait és terheit egyetlen termelési ágazat sem érezte és sínylette úgy meg, mint épen a mezőgazdaság. Ha talán a legnehezebb időkben a maga termelte élelmicikkekből nem is volt oly szűk adagra fogva, mint a városi népesség, s ha a jelzálogkölcsonökkel terhelt földbirtokok nagy részét sikerült is tehermentesíteni s ezzel az előbb adóssággal terhelt gazdának bizonyos könnybbséget szereznie: viszont bőségesen ellensúlyozza ezeket az előnyöket a mezőgazdasági üzem jövedelmezőségének állandó csökkenése. Ezt pedig a termelési költségeknek a termény arakkal szemben való aránytalan emelkedése idézi elő, mert hiszen kivált

a mezőgazdasági termeléshez nélkülözhetetlen, ipar termelte eszközök és anyagok drágulása sokkal nagyobb arányú, mint amily mértékben a mezőgazdaság terményeinek az ára emelkedett; továbbá hozzájárul a mezőgazdasági üzemek jövedelmezőségének csökkenéséhez a munkabérek nagymérvű emelkedése, úgyszintén a magas kamatláb és a drága hitel is, amelyet a mezőgazdasági üzem nem bír el. A termelési költségek, munkabérek s a hitel drágulása szükségképen a külterjesség felé vezetnek. Még inkább gyorsíthatja ezt a gazdasági visszafejlődést a közterhek aránytalan fokozása, amivel az állam a maga jól felfogott érdekei ellen cselekednék. Egyetlen segítség az volna, ha mezőgazdasági terményeink árát sikerülne a termelési költségekkel arányba hozni. Ámde a mezőgazdasági termények áralakulásánál a világverseny játszik döntő szerepet, s ezért nagyon féltő, hogy a fenyegető agrár-krizist elhárítanunk nem sikerül s a kedvezőtlen terményértékesítési lehetőségeket a földárak erős csökkenése fogja követni. Annál inkább, mert a mezőgazdasági munkabérek állandó emelkedése fordított arányban áll a munkateljesítményekkel s így a termelés egyre drágább, hozama egyre kevesebb lesz.

Ami pedig azt illeti, mintha a gazdaközönség aránylag nem viselne elegendő adót, a pénzügyminisztérium hivatalos adataiból kiderül, hogy maguk az 1000 kai. holdon felüli nagybirtokosok, akiknek száma alig haladja meg az ezret, több mint 400.000 kai hold termőföldet adtak át az államnak vagyonváltság címén természetben, ami egész történelmünkben a legsúlyosabb adónak felel meg. Ezenkívül az 1000 kat. holdon aluli földbirtokosok búzaértékben, tehát szintén valorizáltan fizették le vagyonváltságukat s ezen a címen 1921/22-ben 22 milliárddal adóztak. Arról nem is teszünk említést, hogy az egyes termények határ-árának évek során át történt hatósági megszabása, valamint a különféle kiviteli korlátozások és kiviteli illetékek a természetes szabad áralakulást mesterséges leszorításával hány billió adóterhet róttak a gazdaosztályra, mely ezt a terhet, főként a városi lakosság fogyasztói érdekei kedvéért, valamint az államkincstár javára kényszerült viselni. De arra már rá kell mutatnunk, hogy az 1923-ban jövedelem- és vagyonadó címén befizetett 127 milliárd koronából a földbirtok 68 milliárdot viselt, az általános forgalmi adó 263 milliárdos hozadékából pedig 7s-rész terheli a földet, amely ezenkívül az állatforgalmi és cukorrépa-forgalmi adót teljes összegében viseli.

Most ezekhez az eddigi terhekhez még újabb súlyos terhek járulnak, így elsősorban a közszolgáltatásoknak aranyalpra való helyezése. Az aranyalapon való adózás előfeltétele, hogy a termelés hozadékának értékesítése során is biztosítva legyen az aranyalpra való áttérés. Ebben a tekintetben a kormány a jövő gazdasági évre teljes gazdasági szabadságot helyezett kilátásba, de még így is igen nagy tehertöbbséggel kell a mezőgazdaságnak számolnia, minthogy a földnek aranyértékben számított hozadéka a békeviszonyokhoz képest határozottan visszaesett s az erős külföldi verseny, a termelési költségek s a hitel drágulása, a megsokszorozódó közterhek kevés reményt engednek hamaros javulásra.

Ezenkívül a földadó kulcsa a kataszteri tiszta jövedelem 20%-áról aranykoronában annak 25%-ára emelkedik folyó évi július hó 1-től kezdve. Ez a látszólagos 25%-os földadóemelés a valóságban ennél jóval többet jelent. Még pedig először is azért, mert a mezőgazdaság hozadéka a békebelivel, tehát a teljes aranyértékkel szemben legalább 25. de többnyire 30-40, sőt 50%-kal is elmarad. Másrészt a mezőgazdaság az egyetlen termelési ágazat, amely immár két esztendője az arany értéket megközelítő, búzaértékű földadót fizet. A földadónak valóságos százalékos áremelkedése tehát legalább 30-50%-os, az aranykorona-alapra való áttérés pedig csak fokozza ezt a tehertöbbletet.

Az új jegybank alapszabályaiban végre megvalósul a gazdatársadalomnak az a régi kívánsága, hogy mezőgazdasági célokra 6 havi lejáratú váltók is leszámíthatók, ha a váltókötelezetteknek legalább egyike mezőgazda. A váltóbíráló-testületek megszervezésénél is megfelelő befolyás van biztosítva a mezőgazdaság érdekképviselői testületeinek, s mindenesetre szükséges, hogy a jegybank vezetőségében is megfelelő számú hely jusson a mezőgazdaság s a mezőgazdasági szövetkezetek képviselőinek. A főtanács összeállításában épen úgy érvényesülnie kell az ország agrár-jellegének, mint ahogyan az új jegybank egész üzletvitelében és bankpolitikájában megfelelő figyelemmel lesz a mezőgazdasági termelés szempontjaira. Azokkal a veszélyekkel szemben, melyeket a közeledő agrárválság a mezőgazdaságra nézve jelent, az erőgyűjtésnek egyik fontos segítőeszköze a mezőgazdasági hitelnek méltányos kamatláb s a mezőgazdasági termelés viszonyaihoz alkalmazkodó lejáratú idő mellett való biztosítása, amiben új jegybankunkra jelentős szerep vár. Ezért is hívták fel az országos gazdatársadalmi szervezetek a magyar gazdákat az új jegybank részvényeinek minél nagyobb arányban való jegyzésére s ezért mutat gazdaközönségünk, bár egyszerre százféle teher is nyomja, s bár a jegyzési határidő rövidege is nagy nehézséget okoz, mégis általános és élénk érdeklődést a folyamatban levő s a kormány által termén y felajánlás lehetővé tételével a gazdák részére megkönnyített részvényjegyzés iránt.

Az elmondottak alapján megállapíthatjuk, hogy a magyar gazdatársadalom teljes erejéből óhajta és elősegíti a pénzügyi megújodási tervet s sikeres lebonyolítását, s az ebből aránylagosan reáháruoló terheket kész is viselni. Viszont, bizvást számít rá, hogy aránytalan megterhelés nem fogja termelőmunkásságát hátráltatni, hanem ellenkezőleg, a szanalási akció során következetesen érvényesülni fog az a helyes alapgondolat, hogy az állami pénzügyek rendezése csak a magángazdaságok megerősödésével, munkaképességének és teherbírásának helyreállításával párhuzamosan lehetséges. Meg kell értenünk idebenn, s meg kell értenünk az anyagi talpraállításunktól nemcsak jó üzletet váró, hanem egyúttal a gazdasági béke és fejlődés visszaállítására is törekvő külfölddel s annak hozzánk kiküldött bizalmi férfival, hogy Magyarország jövője mezőgazdaságunk fejlődésétől függ, s hogy mezőgazdaságunk fejlesztése épen ezért a nálunk anyagi érdekeltséget vállaló külföldnek s a Közép-Európában végre nyugalmat, szabad gazdasági forgalmat és békés fejlődést óhajtó világgpolitikának velünk közös érdeke.